

Bratr, který chybí

Bedřich Jetelina 11.12.2010

Někteří lidé nás štvou, protože jsou jiní. Ale ne ti jiní, kteří jsou zajímaví, ty sneseme a máme je docela rádi, když jich tedy není moc. Tihle jiní jsou jinak jiní, překáží nám, nejde se jim vyhnout, nejde se jich zbavit, lezou nám na nervy. Zanechávají za sebou trvale svoji stopu nesympatií. A co je nejhorší, často ta jejich stopa tak poznamenala náš život, že z našich myslí nemizí ani tehdy, když už oni přestanou existovat a ztratí se navždy v minulosti. Jsou nepříjemně jiní a velmi brzy vyzorujeme, že nejvíc je jich paradoxně mezi těmi, kteří jsou nám nejbližší – v rodině, ve sboru, v práci.

Pro nás, křesťany, je to ale problém. Věříme totiž, že máme jednoho Otce, Boha, který nás stvořil. Jak ale mohl stvořit něco tak nesympatického, co vnímá svět úplně jinak, než my? Jak mohl dopustit, že jasné priority mého života jsou podružné pro jiného člověka, který by, často jako můj nejbližší duchovní sourozenec, je měl cítit stejným způsobem? Ale on je zatím pošlapává a ještě to považuje za službu Bohu.

Dotykáme se proto samotného jádra naší víry. Ta nestojí jenom na teologicky správném výkladu Trojice nebo Desatera. Víra je mnohem víc praktickou aplikací teologie do našich životů. A když ne pro nás, tak pro naše okolí určitě. Život teprve ukáže, jestli jsme obyčejní náboženští žvanilové, kterým je lepší se zdaleka vyhnout, anebo jsme přece jen alespoň trochu věrohodní. Mluví se o tom dost špatně, protože s tím máme všichni problémy, všichni se někomu raději vyhneme. A já nejsem výjimkou.

Ale nejsem tady dnes proto, abych v nás probouzel pocit viny, na ten jsme někteří experti i bez podobných kázání a v některých se neprobudí ani tehdy, kdyby se o nich mluvilo adresně, přímo z kazatelny. Nejsem tady dnes ani proto, abych nás vyzval k tomu, abychom na konci kázání v nějaké křeči běželi za těmi nám nesympatickými a sypali si popel na hlavu i za věci, za které nemůžeme v domnění, že to je to nejkřesťanštější možné jednání. To nám sice může na chvíli pomoci, ale taky nemusí. A navíc, mějme na paměti, že za když to s jedněmi lidmi takto vyřešíme, objeví se zase jiní nesympatičtí a budeme na tom stejně. Jsem tady dnes proto, abych šířil vztahovou depresi a beznaděj? Vůbec ne.

Stojím tady proto, abych sám sobě, a také snad i tomu, kdo mě bude ochoten poslouchat, vysvětlil a možná také i sám přijal, že nesympatie kvůli odlišnosti je vlastně dar od Boha každému z nás. Respektive, tím darem je samozřejmě nejen tato odlišnost, ale zejména můj vnitřní každodenní a nikdy nekončící boj o to, abych ji akceptoval, přijal a nejen to. Boj o to, abych ji vnímal jako požehnání, jako Bohem záměrně nastavené zrcadlo. Zní to divně?

Starší bratr

V domě byli dva bratři, každý byl úplně jiný a oba dva svou odlišnost velmi dobře vnímali, protože se denně setkávali se svými názory a životními postoji. O tom starším bratrovi víme méně než o mladším, ale o to více je nám, kteří se přece jenom podvědomě víc identifikujeme s mladším bratrem, nesympatický. Přitom představuje člověka jistoty a poslušnosti, klidu a řádu. Jeho prioritou je úcta k autoritě a systému. S ním se nemusíme bát, že nás zaskočí nějakým nepředvídatelným činem, že nám zůstane něco dlužen, že nepřijde včas na schůzku, že si zapomene uklidit své věci, že by nás podrazil, když dá svoje slovo. Všechno jsou to kladné vlastnosti, ideál. Ale když se ideál přežene, všechny mohou nabýt až hrůzných rozměrů, a stát se nesnesitelnými. A přesně k tomu dojde, když mladší bratr odejde z domu, a on náhle zůstává sám s Otcem.

Mladší bratr, tak jiný, který staršího samozřejmě musel svou jinakostí rozčilovat, mu totiž náhle nenastavuje zrcadlo své přítomnosti, a starší bratr přestává chápat, že je bratrem. Najednou může

být jenom sám sebou a jenom před sebou, aniž by se musel na někoho, kdo je na jeho rovině, ohlížet. Řád a systém konečně není nikým narušován, nikdo se hloupě neptá, nikdo nepoukazuje na netradiční řešení, nikdo nepřináší živelnost a nepředvídatelnost, která nemusí být vždycky přece jenom špatná.

A tak vidíme důležitou věc - mladší bratr svým odchodem z domu ve skutečnosti život staršího bratra zničil, vzal mu totiž vztah bratrství. Je to krásný důkaz toho, že naše chybné kroky nejsou osamocené a bez důsledků na nevinné. Život si krásně dokážeme zničit sami, ale žel, dokážeme ho rozvrátit i druhým, kteří s tím vůbec nepočítali a nechtěli to tak. Ovšem kruté důsledky se jim stejně nevyhnou. Tím, že mladší bratr odešel, Otcovský dům přestal být domovem i pro staršího bratra, a stal se na místo toho pustinou.

Starší bratr byl zradou mladšího bratra zraněn. Stáhl se do sebe, viděl jenom svoji vlastní samotu ve svém řádu, který už teď nikdo nenarušoval. Jeho jistota a štěstí, spása, je ztotožněna jenom s minulostí, s tím, co bylo. Už nechce prožít znovu zklamání. Už nechce žádné další mladší bratry, kteří jsou tak lehkomyšní, že zrazují odpovědné a poslušné a nechávají je na pospas samotě.

Ale proč mladší bratr odešel? Důvody zkusíme vypátrat za chvíli, ale teď si můžeme snadno dovodit, co si o tom myslel starší bratr. Ten v tom měl jasno: Protože byl lehkomyšlný, protože nectil řád a zákon, nebral vážně rodinnou tradici. Tu chybu on už nikdy nesmí opakovat, a proto nastoluje ještě více rigidní řád, ghetto, ve kterém se uzavírá se svými jistotami. Bůh je pro něj jistotou, pánem minulosti, neměnným, statickým, věrným, vyžadujícím poslušnost a pořádek. Tím pádem ale budoucnost, vše co se rodí a vzniká, všechny nápady, plány, sny, fantazie a změny, to je královstvím pekla. Ochranná hradba kolem ghetta je tak pevná, že pevně svírá ten drobný život, který v něm snad stále ještě zůstává. V ghettu nemůže žít Bůh živých, tam se uctívá pouze bůh mrtvých, božstvo smrti. Náš strach ze života, strach z budoucnosti, strach z chyby – to nás vede k zoufalé modloslužbě zlatému teleti, kterému říkáme Hospodin nebo i jinými jmény, ale ve skutečnosti je to božstvo tmy, stínů a podsvětí.

Ale člověk nebyl stvořen k úctě božstvu smrti. Člověk byl stvořen pro život, pro svobodu. Proto Otec pouští mladšího syna do světa. Ježíš Kristus během své pozemské služby jasně ukázal, jak se lidé ze strachu před chybou stali ctiteli kultu smrti, kterému drze říkali Hospodin. Uctívali zákon, a měli pravdu. Ale ne celou. Část pravdy vydávali za celek a tak se částečná pravda stávala absolutní lží.

Proto jim Ježíš říká – vy mi nemůžete rozumět, váš otec je ďábel – božstvo smrti, božstvo nehybnosti, božstvo stahující vás do propasti minulosti. K tomuto uvažování se posunul starší bratr a jeho příklad je varující.

Mladší bratr

Mladší bratr byl člověkem, který nesnesl nesvobodu, jakékoliv omezení. Směřuje do budoucnosti, potřebuje volnost a prostor. Poslušnost staršího bratra ho naplňuje hrůzou a odporem, považuje ho za slabého a nejistého, který ke své jistotě potřebuje zákon a tradici, který není schopen samostatného myšlení.

Povaha, kterou má mladší bratr, je ale stejně jako povaha bratra staršího, vrozená. Je to dar od Otce, je to něco, co je dáno a nelze měnit. Schválně, co vás na sobě nejvíc štve? Co vám nejvíc vadí? Čeho byste se chtěli hned zbavit? Vsadím se, že většinou se bude jednat o vlastnosti zděděné, které jsou nám dány geneticky a se kterými i když bojujeme, nemůžeme nic moc dělat. Když se někdo narodí bázlivý, chtěl by být hrdina, ale nejde mu to.

Jsem poměrně nesystematický, roztěkaný, nehudební a pohybově nenadaný. Neumím se usmívat, a když nemusím nebo se mi nechce, tak se s nikým nebavím. Chtěl bych při tom být usměvavý pořádný systematik, co umí každý sport a na každý hudební nástroj a který rozdává radost na první pohled. Jednou, když jsem byl kazatelem, tak jsem se v sobotu ráno postavil do sborových dveří a každému přichozímu jsem s úsměvem třásl rukou. Po dvaceti minutách jsem byl psychicky naprosto vyčerpaný a nikdo mi nevymluví, že si o mně všichni museli myslet, že mi přskočilo. Připadal jsem si křečovitý, slizký a vytlešený. To, co je pro některé mé kolegy naprosto přirozený

projev srdečnosti, byl pro mě traumatizující zážitek, který si živě pamatuji už skoro víc než patnáct let a není mi z něho dobře. Mám lidi rád, ale je mi strašně protivné jim to takto dávat najevo, poplácávat je, říkat banality. No jo, ale ono se to ode mne čeká, pro mnohé to nejsou banality, ale je to možná jediný hřejivý pozdrav, kterého se jim za celý týden dostalo. Je tedy třeba dojít k nějakému rozumnému konsenzu. Povahu člověk ale nezmění. A tak v tomto smyslu jsem se tedy možná minul povoláním.

Do určité míry jdou některé věci dělat vůlí, ale opravdu jen do určité míry. Mám obavu, že ani modlitba za změnu nepomůže. Pomůže ale jiná modlitba. Prosba za přijetí sebe sama a za to, aby se právě ty slabosti staly spíše silnými stránkami. Přiznám se, u té nesrdečnosti k cizím lidem jsem ale dodnes žádnou silnou stránku neobjevil.

Podobně se museli vnímat i oba bratři. I každého z nich rozčilovaly jejich slabé stránky. Výhodou bylo, že pokud vyrůstali v domě vedle sebe, nacházeli v sobě přirozené protějšky, mohli bouřlivě diskutovat, mohli nesouhlasit, a hlavně, mohli nad druhým názorem a nad sebou přemýšlet i trochu jinak. Ale pak najednou přišla krize, a mladší bratr už nechtěl dál prožívat svůj vztah, rozhodl se odejít.

Odchodem z otcovského domu mladší bratr toužil nalézt svobodu od řádu, systému a všeho, co mu tak vadilo, konečně mohl realizovat sám sebe, svoje sny a představy, aniž by byl svazován strnulostí domova. Ale odchodem paradoxně svobodu nezískal, ztratil vazbu, zakotvení v minulosti. Stejně jako starší bratr se obával budoucnosti a tak ji odstříhl a vybudoval kult nehybnosti a smrti, tak mladší bratr odstřížením se od minulosti a řádu, od svých základů, začal stavět na lži. Lži, která jak jsem už dnes jednou řekl, začne kralovat vždy, když se pouhá část celku vydává za celek samotný. A je jedno, která část se přehlídí – jestli odpovědnost nebo svoboda.

Mladší bratr se také tím, jak odešel, najednou sám stává mírou všeho. Nic není, co by mu bránilo, nic není, co by ho korigovalo. Všechny dosavadní vztahy rozbil. A tahle utopie ničím neomezované svobody najednou končí v otroctví u prasat. Jinak to ani nešlo, protože všechno to, co ve světě budoval, bylo od počátku poznamenáno lží. Chyběla mu pevná půda vztahů s otcem a bratrem.

Jeho nový svět byl postaven na tom, že na první místo nedával vztahy, ale věci. Jeho rebelství bylo přitažlivé a cool, jeho nové vztahy nadějně a in. Ale nevydržely, nemohly. Láska stojící na zisku a užitku je prostituce, i když tak třeba nevypadá. Nakonec se to ukáže až tehdy, když člověk nemá nic. Prostituuující vztahy se přetrhají dříve, než by byli jejich aktéři nuceni tomu, kdo je potřebuje, pomoci.

Ve světě, kde vládnu věci, kde jeden druhého využívá, kde jsou vtahy založené na prospěchu a nikoliv na darování se sobě navzájem, se dříve nebo později končí u toho, že se žere z prasečího koryta. A nemusí to být jenom proto, že dojdou peníze. Existují i prasečí koryta potažená zlatem a ti, co tam s prasaty pomlaskávají, si nalhávají, že ta prasata jsou vybraná společnost. Samozřejmě že pro něho jsou, protože jak s nimi dlouho někdo žere a mlaská, začne se jim víc a víc podobat.

Mladší bratr takto naštěstí nedopadl. Ještě se dokázal zastavit a podívat se sám na sebe z odstupu. Náhle se uviděl u prasat a došlo mu, že to asi nechtěl. Tohle není svoboda. Doma je to jiné. Doma je jistě také majetek, ale ten nevládne, ten slouží. Je krásné, když to všem, co touží po svobodě, dojde dřív, než se začnou s prasaty přetlačovat o trochu splašků.

Důvod rozdělení

Přemýšleli jste někdy o tom, proč k rozdělení v domě otce vlastně došlo? Text o tom nemluví, ale můžeme se to snažit vytušit z toho, jaká je charakteristika a povaha obou bratrů. Možná starší bratr mladšího utlačoval a nedával mu dostatek prostoru k svobodnému životu. Byl pro staršího bratra nezodpovědným povalečem bez úcty ke všemu svatému, a čím víc mu to starší bratr říkal, tím víc tím mladšímu lezl na nervy, až to ten nevydržel a odešel z domu.

Druhou možností bylo, že mladší bratr nesnesl dobrý a spravedlivý řád domova, který považoval za omezení. A aby mohl odejít, potřeboval udělat to, co děláme vždycky, a co je nejefektivnější metoda, když potřebujeme odejít odněkud se ctí, i když si ji nezasloužíme – znectít ty, kteří zůstávají. Nasadit psí hlavu Otcí. Otec je tyran, který nedává kouska svobody, je třeba jít pryč, daleko od něj.

Anebo je to ještě jinak. Většinou je vina na obou stranách. V životě to totiž nikdy není tak, že jeden je vyloženě záporná postava a druhý stoprocentní kladas. Na odcizení nesou zřejmě svůj díl viny oba bratři. Oba měli svou vlastní představu o domově a Otcí, a oba ji chtěli prosadit – za každou cenu. Víc je zajímala ta jejich vlastní představa domova, než to, aby usilovali o vztah s Otcem. A tak přestali rozumět Otcí, a čím víc se od něho oba vzdalovali, tím víc se odcizovali i sobě navzájem.

Odmítnutí Otce, odmítnutí Boha vede k tomu, že mě nezajímají moji bližní. A ztratím se buďto v kultu božstva nehybnosti a smrti nebo u koryta s prasaty. Přestanu mít radost z rozdílnosti, ze svobody druhého, kterou přestanu vnímat jako obohacení, ale začne mně lézt na nervy. A tak mladší bratr utíká před nesvobodou domova do světa, aby zjistil, že je to tam ještě horší, než jak to prožíval doma. Starší bratr se naopak tak zatvrdil ve svém řádu a systému, že odmítl i otcovo pozvání na hostinu. Musel, protože Otec nejenom že neodsoudil jednoznačného viníka, ale ještě navíc nikdy neoceníl věrnost toho poslušného. Ale starší bratr přece příchodem mladšího domů nic neztratil, naopak. Konečně má zase doma svůj protějšek. Poučený, šťastný z přijetí a odpuštěný, ale v jádru pořád stejný – svobodomyšlný, hledící kupředu. A navíc, ochotný naslouchat i druhému, ochotný minimálně přemýšlet nad jistotami minulosti a řádu.

Mladší bratr už ví, že jeden nadále bude potřebovat druhého. Moje já je totiž možné jenom tehdy, když je vedle tvoje ty. Když odepřu své bratrství, ničím nejenom sebe, ale ničím i druhého, ničím ho devastujícími ranami, které se jenom těžko hojí a které zanechávají trvalé jizvy.

Závěr

O co mi má jít? O mou svobodu? O mou poslušnost? O systém a řád? O sebeuplatnění? Nebo o vztah k tomu, kdo je mi souzen? Kdo mi leze někdy na nervy, komu bych se rád vyhnul, ale když si to dokážu přiznat, jehož přítomnost mě ve skutečnosti obohacuje a přináší mi rovnováhu?

Možná se do našeho trápení vztahů dnes dostalo trochu slunce. Možná jsme trochu poznali, že to, co nám na sobě vadí nebo to, co naopak u druhých považujeme za tak strašné a odlišné, je tím největším Božím darem, který můžeme denně dostávat. A pokud jsme dnes poznali, že řešením není nic jiného, než prohlubování našeho vztahu k Otcí, děkuji Bohu, že jsem tady nestál zbytečně.

K Otcí nemůžeme dojít každý sám, k Otcí můžeme dojít jen jako my. V tom je naše drama a v tom je taky naše naděje.

Amen